

UPUTSTVO 2008/52/EZ EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVETA

od 21. maja 2008.

o pojedinim aspektima medijacije u građanskim i privrednopravnim stvarima

EVROPSKI PARLAMENT I SAVET EVROPSKE UNIJE,

imajući u vidu ugovor o osnivanju Evropske zajednice, i posebno njegov član 61(c) i drugu alineju člana 67(5),

imajući u vidu predlog Komisije,

imajući u vidu Mišljenje Ekonomskog i socijalnog komiteta¹,

postupajući u skladu sa procedurom propisanom u članu 251 Ugovora²

S obzirom da:

- (1) Zajednica je sama postavila cilj održavanja i razvoja područja slobode, sigurnosti i pravde kojom se garantuje sloboda kretanja lica. U tom cilju Zajednica mora da usvoji, između ostalih, mere u oblasti pravosudne saradnje u građanskim stvarima koje su neophodne za pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta.
- (2) Načelo dostupnosti pravosuđa je fundamentalnog karaktera i, radi omogućavanja lakšeg i boljeg pristupa pravosuđu, Evropski savet je na zasedanju u Tampereu, 15-16. oktobra 1999, pozvao države članice da osmisle alternativne vanskudske postupke.
- (3) Maja 2000, Savet je usvojio Zaključke o alternativnim načinima rešavanja sporova u građanskom i privrednom pravu, gde je naveo da je postavljanje osnovnih načela u ovoj oblasti bitan korak ka omogućavanju pravilnog razvoja i funkcionisanja vanskudskih postupaka za poravnanje sporova u građanskim i privrednim stvarima čime se pojednostavljuje i unapređuje pristup pravosuđu.
- (4) Aprila 2002, Komisija je predstavila Zelenu knjigu o alternativnom rešavanju sporova u građanskom i privrednom pravu gde je predstavila postojeće stanje u oblasti načina alternativnog rešavanja sporova u Evropskoj uniji i pokrenula široke konsultacije sa državama članicama i zainteresovanim stranama o mogućim merama za promociju korišćenja medijacije.
- (5) Cilj obezbeđivanja boljeg pristupa pravosuđu, kao deo politike Evropske unije za uspostavljanje područja slobode, bezbednosti i pravde, bi trebalo da obuhvati pristup

¹ Službeni list broj C 286, 17.11.2005, strana 1

² Mišljenje Evropskog parlamenta od 29.03. 2007. (Službeni list broj C 27E, 31.01.2008, strana 129). Zajednički stav Saveta od 28. februara 2008 (još neobjavljen u Službenom listu) i Stav Evropskog parlamenta od 23. aprila 2008 (još neobjavljen u Službenom listu)

sudskim kao i vansudskim načinima rešavanja sporova. Ovo uputstvo bi trebalo da doprinese pravilnom funkcionisanju unutrašnjeg tržišta, naročito po pitanju dostupnosti usluga medijacije.

- (6) Medijacija pruža mogućnost ekonomičnog i brzog vansudskog rešavanja sporova u građanskim i privrednim stvarima putem postupaka koji su prilagođeni potrebama strana. Veća je verovatnoća da će sporazumi proistekli iz medijacije biti ispoštovani na dobrovoljnoj osnovi i pomoći očuvanju prijateljskog i održivog odnosa strana u sporu. Ove prednosti postaju još izraženije u situacijama u kojim se javljaju prekogranični činiooci.
- (7) U cilju dalje promocije upotrebe medijacije i garancije da se strane koje su se okrenuli medijaciji mogu osloniti na predvidljiv pravni okvir, neophodno je usvojiti okvirne propise kojima se uređuju ključni aspekti parničnog postupka.
- (8) Odredbe ovog uputstva treba primenjivati samo na medijaciju prekograničnih sporova mada ništa ne sprečava države članice da primenjuju ove odredbe i na unutrašnje postupke medijacije.
- (9) Ovo uputstvo ne bi nikako trebalo da onemogući upotrebu modernih komunikacionih tehnologija u postupku medijacije.
- (10) Ovo uputstvo treba primenjivati na postupke gde dve ili više strana u prekograničnom sporu pokušavaju same da, na dobrovoljnoj osnovi, uz podršku medijatora, postignu prijateljski dogovor o rešenju svog spora. Treba da se primenjuje u građanskim i privrednim stvarima. Međutim, ne bi trebalo da se primenjuje na prava i obaveze o kojima strane nemaju slobodu da same odlučuju po pravilima relevantnog važećeg prava. Takva prava i obaveze se naročito često sreću u porodičnom i radnom pravu.
- (11) Ovo uputstvo ne treba primenjivati ni na pregovore pre sklapanja ugovora ili na postupke gde se presuđuje, kao što su pojedini sudski programi mirenja, postupci po pritužbama potrošača, arbitraža i ekspertska rešenja ili na procese koje sprovode lica ili tela koja donose službene preporuke bez obzira da li su pravno obavezujuće u pogledu rešenja spora.
- (12) Ovo uputstvo treba primenjivati na slučajeve u kojima sudovi upućuju strane na medijaciju ili gde je medijacija propisana nacionalnim propisima. Osim toga, u meri u kojoj sudija po nacionalni propisima može da postupa kao medijator, ovo uputstvo se primenjuje i na medijaciju koju sprovodi sudija koji nije zadužen za sudski postupak u vezi sporne stvari ili spornih stvari. Međutim, ovo uputstvo ne bi trebalo da obuhvati pokušaje suda ili sudije nadležnog da reši spor u kontekstu sudskog postupka povodom tog spora ili na slučajeve u kojima nadležni sud ili sudija traži pomoć ili savet stručnog lica.
- (13) Medijacija koju predviđa ovo uputstvo treba da bude dobrovoljan proces u smislu da su same strane zadužene za postupak i mogu da ga organizuju kakogod žele te da ga prekinu u svakom momentu. Međutim, trebalo bi omogućiti sudovima da, u skladu s nacionalnim propisima, postave vremenske granice postupka medijacije. Šta više, sudovi bi trebalo da budu u stanju da, kadgod je to umesno, skrenu pažnju strana na mogućnost medijacije.
- (14) Ništa u ovom uputstvu ne dovodi u pitanje nacionalne propise koji upotrebu medijacije čine obaveznom ili podložnom stimulansima i sankcijama, pod uslovom da ti propisi ne sprečavaju strane da uživaju svoje pravo na pristup pravosudnom sistemu. Niti bi bilo šta u

ovom uputstvu trebalo da dovede u pitanje postojeće autonomne sisteme medijacije dokle god se isti bave aspektima na koje se ovo uputstvo ne odnosi.

- (15) U cilju garantovanja pravne sigurnosti, ovo uputstvo bi trebalo da odredi i datum relevantan za utvrđivanje prekograničnog karaktera spora kog strane pokušavaju da reše putem medijacije. Kada pisani sporazum ne postoji, trebalo bi pretpostaviti da su se strane saglasile s upotrebom medijacije u momentu preduzimanja specifične radnje kojom se pokreće postupak medijacije.
- (16) Da bi se osiguralo međusobno poverenje u pogledu poverljivosti, dejstva rokova i zastarelosti, kao i priznavanja i izvršenja sporazuma koji je rezultat medijacije, države članice treba da ohrabre, svim sredstvima koje smatraju shodnim, obuku medijatora i uvođenje delotvornih mehanizama kontrole kvaliteta pružanja usluga medijacije.
- (17) Države članice treba da definišu pomenute mehanizme, koji mogu da obuhvate i tržišno zasnovana rešenja, ali se od njih ne treba zahtevati finansiranje istih. Mehanizmi bi trebalo da imaju za cilj očuvanje fleksibilnosti postupka medijacije i autonomije strana, kao i staranje da se medijacija sprovodi na efektan, nepristrasan i stručan način. Medijatori bi trebalo da budu svesni postojanja Evropskog kodeksa ponašanja medijatora kog bi trebalo putem interneta staviti na uvid i široj javnosti.
- (18) U oblasti zaštite potrošača Komisija je usvojila Preporuku³ kojom su ustanovljena minimalna merila kvaliteta koje vanskudska tela uključena u sporazumno rešavanje potrošačkih sporova treba da ponude svojim korisnicima. Svi medijatori i organizacije na koje se Preporuka odnosi bi trebalo ohrabriti da poštuju načela Preporuke. Da bi olakšalo širenje informacija o takvim telima, Komisija treba da izgradi bazu podataka o vanskudskim programima za koje države članice smatraju da poštuju načela Preporuke.
- (19) Medijaciju ne bi trebalo smatrati slabijom alternativom sudskom postupku zato što ispunjenje sporazuma proizašlog iz medijacije zavisi od dobre volje strana. Stoga države članice treba da stranama potpisnicama pisanog sporazuma nastalog iz medijacije garantuju izvršnost sadržine sporazuma. Državama članicama bi trebalo omogućiti da odbiju prinudno izvršenje sporazuma samo ukoliko je sadržaj sporazuma suprotan zakonu države članice, uključujući i njena pravila međunarodnog privatnog prava, ili ukoliko zakoni države članice ne predviđaju mogućnost izvršenja sadržine određenog sporazuma. Ovo se može desiti ukoliko obavezu navedenu u sporazumu, po svojoj prirodi, nije moguće prinudno izvršiti.
- (20) Sadržaj sporazuma koji je nastao medijacijom i postao je izvršan u jednoj državi članici trebalo bi da bude priznat i označen izvršivim i u drugim državama članicama u skladu sa važećim pravom Zajednice ili nacionalnim propisima. Ovo se može ostvariti, na primer, na osnovu Uredbe Saveta (EZ) broj 44/2001 od 22. decembra 2000. o nadležnosti i priznavanju i izvršenju presuda u građanskim i privrednim stvarima⁴ ili Uredbe Saveta

³ Preporuka Komisije 2001/310/EZ od 4. aprila 2001. o načelima vanskudskih tela uključenih u sporazumno rešavanje potrošačkih sporova (Službeni list broj L 109, 19.04.2001, strana 56)

⁴ Službeni list broj L 12, 16.01.2001, strana 1. Uredba poslednji put izmenjena Uredbom (EZ) broj 1791/2006 (Službeni list broj L 363, 20.12.2006, strana 1)

(EZ) broj 2201/2003 od 22. novembra 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti⁵.

- (21) Uredba (EZ) broj 2201/2003 posebno predviđa da, u cilju prinudnog izvršenja u drugoj državi članici, sporazumi strana moraju biti izvršni u državi članici gde su zaključeni. S obzirom na prethodno, ukoliko sadržaj sporazuma koji proizilazi iz medijacije u porodičnopravnoj stvari nije izvršiv u državi članici gde je sporazum postignut i gde je učinjen zahtev za izvršenje ovo Uputstvo ne treba da ohrabri strane da zaobilaze zakon te države članice tako što će učiniti sporazum izvršnim u drugoj državi članici.
- (22) Ovo uputstvo ne bi trebalo da utiče na pravila država članica o izvršenju sporazuma koji su rezultat medijacije.
- (23) Poverljivost postupka medijacije je veoma bitna i zato bi ovo uputstvo trebalo da propiše minimalni nivo usklađenosti pravila parničnog postupka u pogledu zaštite poverljivosti medijacije u naknadnim parničnim i privrednopravnim sudskim postupcima ili arbitražama.
- (24) Da bi se strane ohrabrile da koriste medijaciju države članice treba da se postaraju da svoja pravila o rokovima i zastarelosti ne sprečavaju strane da se obrate sudu ili arbitraži u slučaju neuspeha medijacije. Države članice bi trebalo da se postaraju da se ovaj cilj ostvari čak i ako ovo uputstvo ne uspe da harmonizuje nacionalna pravila o rokovima i zastarelosti. Ovo uputstvo ne bi trebalo da utiče na odredbe o rokovima i zastarelosti u međunarodnim sporazumima koji se izvršavaju u državama članicama, na primer u oblasti saobraćajnog prava.
- (25) Države članice treba da ohrabre obaveštavanje šire javnosti o načinima stupanja u vezu s medijatorima i organizacijama koje pružaju usluge medijacije. Države članice treba i da ohrabre advokate da obaveštavaju svoje klijente o mogućnostima medijacije.
- (26) U skladu sa stavom 34 Međuinstitucionalnog sporazuma o boljoj izradi propisa⁶ države članice se ohrabruju da izrade i objave, u svom i interesu Zajednice, sopstvene tabele koje će što je bolje moguće prikazati korelaciju ovog Uputstva i mera za njegov prenos u domaće pravne sisteme.
- (27) Ovo uputstvo teži promociji temeljnih prava i poštuje principe priznate Poveljom Evropske Unije o osnovnim pravima.
- (28) Kako se težnje ovog uputstva ne mogu u potpunosti ostvariti od strane država članica, zbog obima ili dejstva aktivnosti, i da se stoga mogu bolje ostvariti na nivou Zajednice, Zajednica može usvojiti mere u skladu sa načelom supsidijariteta iz člana 5 Ugovora. U skladu sa principom proporcionalnosti iz navedenog člana, ovo uputstvo ne prekoračuje granice neophodnog za postizanje tog cilja.
- (29) U skladu s članom 3 Protokola o položaju Ujedinjenog kraljevstva i Irske, u prilogu Ugovora o Evropskoj uniji i Ugovora kojim se osniva Evropska zajednica, Ujedinjeno

⁵ Službeni list broj L 338, 23.12.2003, strana 1. Uredba izmenjena Uredbom (EZ) broj 2116/2004 (Službeni list broj L 367, 14.12.2004, strana 1)

⁶ Službeni list broj C 321, 31.12.2003, strana 1

kraljevstvo i Irska su poslale obaveštenje o svojoj volji da učestvuju u usvajanju i primeni ovog uputstva.

- (30) U skladu s članom 1 Protokola o položaju Danske, u prilogu Ugovora o Evropskoj uniji i Ugovora kojim se osniva Evropska zajednica, Danska ne učestvuje u donošenju ovog uputstva niti je njime vezana ili podložna njegovoj primeni.

USVOJILI SU OVO UPUTSTVO:

Član 1.

Cilj i oblast primene

1. Cilj ovog uputstva je olakšavanje pristupa alternativnom rešavanju sporova i promocija sporazumnog rešavanja sporova putem ohrabrivanja upotrebe medijacije i garantovanjem uravnoteženog odnosa medijacije i sudskih postupaka.
2. Ovo uputstvo se primenjuje, u prekograničnim sporovima, na građanske i privrednopravne stvari osim na prava i obaveze kojima, po relevantnim važećim propisima, strane ne mogu slobodno raspolagati. Uputstvo se naročito ne primenjuje na poreske, carinske i upravne stvari ili na odgovornost države za radnje i propuste u vršenju javnih ovlašćenja (*acta iure imperii*).
3. U ovom uputstvu pojam „država članica“ označava sve države članice, s izuzetkom Danske.

Član 2.

Prekogranični sporovi

1. Za potrebe ovog uputstva prekogranični spor je onaj u kom bar jedna od strana ima stalno ili uobičajeno prebivalište u državi članici različitoj od države druge strane, na dan kada:
 - (a) su se strane saglasile da upotrebe medijaciju pošto je spor već nastao;
 - (b) je sud naložio medijaciju;
 - (c) obaveza upotrebe medijacije nastane na osnovu nacionalnih propisa; ili
 - (d) je stranama upućen poziv u smislu člana 5.
2. Nezavisno od stava 1, za potrebe članova 7 i 8 prekograničnim sporom se smatra i onaj gde su, po okončanju medijacije, između istih strana pokrenuti sudski postupak ili arbitraža u državi članici različitoj od onih gde su strane imale stalno ili uobičajeno prebivalište na dan iz stava 1, tačke (a), (b) odnosno (c).
3. Za potrebe stavova 1 i 2, prebivalište se utvrđuje u skladu sa članovima 59 i 60 Uredbe (EZ) broj 44/2001.

Član 3.

Pojmovi

Za potrebe ovog uputstva važe sledeći pojmovi:

- (a) „Medijacija“ označava ustrojeni postupak, kakogod nazvan ili spomenut, gde dve ili više strana u sporu pokušavaju sami, na dobrovoljnoj osnovi, uz podršku medijatora, da postignu prijateljski dogovor o rešavanju svog spora. Ovaj postupak mogu da pokrenu strane ili da ga predloži ili naloži sud ili da bude propisan pravom države članice.

Pojam obuhvata i medijaciju koju sprovodi sudija koji nije zadužen za sudski postupak povodom spora u pitanju. Pojam ne obuhvata pokušaje poravnavanja spora koje učine nadležni sud ili sudija u toku sudskog postupka povodom spora u pitanju.

- (b) „Medijator“ označava treće lice koje je zamoljeno da sprovede postupak medijacije na efektan, nepristrasan i stručan način, bez obzira na titulu ili profesiju dotičnog lica u državi članici u pitanju i na način na koji je lice postavljeno ili zamoljeno da sprovede medijaciju.

Član 4.

Garantovanje kvaliteta medijacije

1. Države članice ohrabruju, sredstvima koja smatraju primerenim, razvoj i poštovanje dobrovoljnih kodeksa ponašanja medijatora i organizacija koje pružaju usluge medijacije, kao i ostale efektne mehanizme kontrole kvaliteta pružanja usluga medijacije.
2. Države članice ohrabruju osnovnu i dopunsku obuku medijatora u cilju garantovanja sprovođenja medijacija na delotvoran, nepristrasan i stručan način prema svim stranama.

Član 5.

Pribegavanje medijaciji

1. Sud pred kojim je pokrenut postupak može da, po potrebi i uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, pozove strane da upotrebe medijaciju u cilju rešavanja spora. Sud može i da pozove strane da prisustvuju informativnom sastanku o upotrebi medijacije ukoliko se takvi sastanci održavaju i pristupačni su.
2. Ovo uputstvo ne dovodi u pitanje nacionalne propise kojima se upotreba medijacije određuje obaveznom ili podložnom stimulansima i sankcijama, bilo pre ili po otpočinjanju sudskog postupka, pod uslovom da ti propisi ne sprečavaju strane da uživaju svoje pravo na pristup pravosudnom sistemu.

Član 6.

Izvršnost sporazuma koji proizilaze iz medijacije

1. Države članice se staraju da strane, ili jedna od strana uz izričit pristanak druge, mogu da zahtevaju da sadržaj pisanog sporazuma koji je rezultat medijacije bude proglašen izvršnim. Sadržaj takvog sporazuma se ima proglasiti izvršnim osim u slučaju da je sadržaj sporazuma suprotan zakonu države članice gde je podnet zahtev za stavljanjem oznake izvršnosti ili ako pravo te države članice ne predviđa njegovu izvršnost.
2. Sadržaj sporazuma može biti označen izvršnim od strane suda ili drugog kompetentnog organa presudom ili odlukom ili autentičnim instrumentom u skladu sa pravom države članice gde je zahtev učinjen.
3. Države članice obaveštavaju Komisiju o sudovima i drugim organima nadležnim za prijem molbi u skladu sa stavovima 1 i 2.
4. Ništa u ovom članu ne treba da utiče na pravila koja se primenjuju na priznavanje i izvršenje sporazuma označenog izvršnom klauzulom u skladu s stavom 1 u drugoj državi članici.

Član 7.

Poverljivost medijacije

1. S obzirom da je predviđeno da se medijacija sprovodi u uslovima poverljivosti, države članice se staraju da, osim ako se strane usaglase drugačije, niti medijator niti lica uključena u sprovođenje postupka medijacije ne mogu da budu prisiljeni da pruže dokaze u parničnim i privrednopravnim sudskim postupcima ili arbitraži o podacima koji proizilaze iz ili su u vezi sa postupkom medijacije, osim:
 - (a) ako je to neophodno zbog prioriternih razloga javnog poretka države članice u pitanju, pogotovu kada je potrebno pružiti zaštitu u najboljem interesu deteta ili kada je potrebno sprečiti štetu po telesni ili duševni integritet lica; ili
 - (b) ako je razotkrivanje sadržine sporazuma koji je rezultat medijacije neophodno radi sprovođenja i izvršenja sporazuma.
2. Ništa u stavu 1 ne sprečava države članice da usvoje striktnije mere za zaštitu poverljivosti medijacije.

Član 8.

Dejstvo medijacije na rokove i zastarelost

1. Države članice se staraju da strane koje izaberu medijaciju kao pokušaj za rešavanje spora ne budu, istekom rokova ili nastupanjem zastarelosti tokom postupka medijacije, onemogućeni da naknadno pokrenu sudski postupak ili arbitražu u vezi istog spora

2. Stav 1 ne dovodi u pitanje odredbe o rokovima i zastarelosti u međunarodnim sporazumima u kojima su države članice ugovorne strane.

Član 9.

Obaveštavanje šire javnosti

Države članice ohrabruju, svim sredstvima za koje smatraju da su podobnim, naročito putem interneta, obaveštavanje šire javnosti o načinu stupanja u vezu sa medijatorima i organizacijama koje pružaju usluge medijacije.

Član 10.

Obaveštenje o nadležnim sudovima i organima

Komisija stavlja na uvid javnosti, svakim pogodnim sredstvom, informaciju o nadležnim sudovima ili organima koju dostave države članice u skladu s članom 6(3).

Član 11.

Preispitivanje

Ne kasnije od 21. maja 2006, Komisija će Evropskom parlamentu, Savetu i Evropskom ekonomskom i socijalnom veću podneti izveštaj o primeni ovog uputstva. Izveštaj će razmotriti razvoj medijacije širom Evropske unije i uticaj uputstva na države članice. Po potrebi, izveštaju će se priložiti i predlog za prilagođavanje ovog uputstva.

Član 12.

Transpozicija

1. Države članice su dužne da usvoje zakone i druge propise neophodne za sprovođenje ovog uputstva do 21. maja 2011, s izuzetkom člana 10 po kom treba da se postupa najkasnije od 21. novembra 2010. godine. Države članice o tome obaveštavaju Komisiju bez odlaganja.

Kada države članice usvoje pomenute mere, one će sadržavati i upućivanje na ovo uputstvo, ili će biti praćene takvim upućivanjem u vreme njihovog zvaničnog objavljivanja. Načine upućivanja uređuju same države članice.

2. Države članice su dužne da dostave Komisiji tekst glavnih odredbi nacionalnog prava koje usvoje u oblasti na koju se ovo uputstvo odnosi.

Član 13.

Stupanje na snagu

Ovo uputstvo stupa na snagu dvadesetog dana po objavljivanju u Službenom listu Evropske unije.

Član 14.

Adresati

Ovo uputstvo je upućeno državama članicama.